

**Критерії оцінювання з підприємництва та фінансової грамотності
(Соціальна і здоров'язбережувальна галузь)
Маневицького ліцею №1 імені Героя України Андрія Снітка.**

Схвалено на засіданні МО учителів
соціальної і здоров'язбережувальної
галузі від 28.08.2025 року

Критерії оцінювання з підприємництва та фінансової грамотності базуються на оцінюванні трьох основних груп результатів (ГР), що відповідають соціальній і здоров'язбережувальній освітній галузі: безпека, здоров'я та добробут. Оцінювання є рівневим (початковий, середній, достатній, високий) і фокусується на здатності учнів застосовувати фінансові знання та підприємницькі навички.

Основні групи результатів (ГР) для оцінювання:

1. **ГР 1. Безпека (Уникання загроз):** Здатність приймати фінансові рішення, які мінімізують ризики для власного майна та добробуту.
2. **ГР 2. Здоров'я (Турбота про особисте здоров'я):** Розуміння зв'язку між фінансовими можливостями та здоровим способом життя, вибір якісних товарів/послуг.
3. **ГР 3. Добробут (Підприємливість та етична поведінка):** Вміння планувати бюджет, заощаджувати, розуміти основи бізнесу, діяти етично.

Рівні навчальних досягнень:

- **Високий (10–12 балів):** Учень/учениця самостійно та креативно застосовує знання, розробляє власні бізнес-ідеї, аналізує складні фінансові ситуації.
- **Достатній (7–9 балів):** Правильно розраховує бюджет та заощадження, розуміє базові фінансові поняття, здатний до аргументації.
- **Середній (4–6 балів):** Розраховує бюджет, але припускається помилок, потребує незначної допомоги у розумінні бізнес-процесів.
- **Початковий (1–3 бали):** Потребує постійної допомоги, не впевнено застосовує інструменти фінансової грамотності.

Критерії оцінювання. Підприємництво та фінансова грамотність

Початковий рівень

Бал 1	Бал 2	Бал 3
1. Сприймає та розпізнає інформацію, отриману від учителя (інших осіб).	1. Відтворює незначну частину інформації, отриману від вчителя або із запропонованих джерел.	1. Відтворює частину інформації, отриманої від учителя або із запропонованих джерел.

2. Відповідає на прості питання за змістом почутого/побаченого.	2. Знаходить у почутому або прочитаному частковій відповіді на прості питання.	2. Знаходить у почутому частковій відповіді на питання.
3. Виконує прості завдання за наданим зразком.	3. Припускається змістовних та логічних помилок.	3. Припускається незначних змістовних та логічних помилок.
4. Намагається висловлювати свої думки щодо підприємливості та фінансової грамотності.	4. Виконує прості завдання за наданим зразком або з допомогою вчителя.	4. Виконує завдання за наданим зразком або з допомогою вчителя.

Середній рівень

Бал 4	Бал 5	Бал 6
1. Відтворює за зразком основну інформацію, отриману із запропонованих джерел.	1. Застосовує частково основну інформацію, отриману від вчителя або із запропонованих джерел, для виконання навчальних завдань і вирішення проблемних ситуацій.	1. Застосовує отриману інформацію для виконання навчальних завдань та вирішення проблемних ситуацій.
2. Висловлює свої думки, виокремлюючи інформацію.	2. Знаходить відповіді на прості питання.	2. Розуміє і пояснює основні поняття/явища.
3. Може пояснити окремі поняття/терміни.	3. Може пояснити основні поняття/явища.	3. Наводить прості приклади.
4. Виконує прості завдання за наданим зразком або з допомогою вчителя.	4. Розпізнає проблемні ситуації з допомогою вчителя.	4. Виконує навчальні дії за запропонованим алгоритмом самостійно.
	5. Виконує завдання в групі відповідно до своєї ролі.	5. Розпізнає проблемні ситуації і висловлює припущення щодо їх розв'язання з допомогою вчителя.
	6. Підтримує спілкування в межах запропонованих тем.	6. Виконує спільне завдання в групі відповідно до визначених обов'язків.
		7. Спілкується в межах запропонованої теми.

Достатній рівень

Бал 7	Бал 8	Бал 9
-------	-------	-------

1. Знаходить в запропонованих джерелах потрібну інформацію для виконання завдань та проблемних ситуацій.	1. Аналізує інформацію, зіставляє, порівнює, групує за даними ознаками.	1. Аналізує інформацію, отриману з різних джерел.
2. Відповідає на окремі питання за опрацьованою інформацією.	2. Вирізняє проблемні ситуації.	2. Вирізняє проблемні ситуації.
3. Наводить окремі аргументи і приклади на підтвердження висловленої думки.	3. Перетворює один вид інформації в інший.	3. Добирає прийнятний із запропонованих способів для її унаочнення й візуалізації.
4. Виконує репродуктивні та частково-пошукові види діяльності в співпраці з однокласниками.	4. Наводить певні аргументи, доповнює думку, відповіді.	4. Наводить аргументи та доречні приклади щодо висловленої думки.
5. Розпізнає проблемні ситуації, розв'язує їх відомим способом з допомогою вчителя.	5. Виконує окремі пошукові, дослідницькі, творчі дії.	5. Виконує пошукові, дослідницькі, творчі завдання.
6. Співпрацює в групі, виконуючи завдання.	6. Розв'язує проблемні ситуації відомими способами з опосередкованою допомогою вчителя.	6. Розв'язує проблемні ситуації, засвоєними раніше способами, пропонує нові способи розв'язання з опосередкованою допомогою вчителя.
7. Долучається до спілкування та визначає завдання через поставлені питання.	7. Активно співпрацює з іншими, виконуючи завдання, визначає свої завдання в груповій роботі.	7. Активно співпрацює з іншими, виконуючи типові та нетипові завдання.
	8. Запрошує до спілкування, чітко формулюючи питання та пріоритети для обговорення.	8. Ініціює спілкування та обмінюється інформацією.

Високий рівень

Бал 10	Бал 11	Бал 12
1. Виокремлює істотну й потрібну інформацію, отриману із різних самостійно вибраних джерел.	1. Узагальнює інформацію, отриману з різних джерел, оцінює її за визначеними критеріями.	1. Оцінює, порівнює та зіставляє отриману інформацію.
2. Вирізняє проблемні ситуації, оцінює інформацію за заданими критеріями.	2. Знаходить інформацію та аналізує її.	2. Використовує усвідомлено інформацію в різних ситуаціях.

3. Встановлює логічні зв'язки між об'єктами, фактами, явищами.	3. Висловлює власну позицію, аргументує її, робить висновки.	3. Застосовує здобуті знання й практичні вміння, усвідомлює ризики і прогнозує наслідки.
4. Застосовує здобуті знання й практичні вміння в різних навчальних ситуаціях.	4. Застосовує здобуті знання й практичні вміння в нестандартних ситуаціях.	4. Аналізує власні навчальні дії, планує свій подальший навчальний поступ.
5. Здійснює різні види діяльності, пропонує декілька способів розв'язання проблемних ситуацій самостійно, у парі або в групі.	5. Здійснює різні види діяльності, аналізує власні навчальні дії самостійно, в парі або групі.	5. Ініціює, планує та організовує співпрацю в групах для досягнення навчальних цілей, виконання дослідницьких, творчих завдань.
6. Розвиває ідеї/думки учасників спілкування та намагається укласти їх у цілісну логічну лінію, розглядаючи різні сторони проблеми.	6. Конструктивно взаємодіє в групі.	6. Виступає посередником у спілкуванні, демонструє толерантність до різних точок зору і надає роз'яснення за потреби іншим учасникам.
	7. Узагальнює головний зміст почутого під час спілкування.	
	8. Обирає оптимальний спосіб взаємодії з іншими для вирішення навчальних завдань.	

Види оцінювання:

- **Формувальне: Самооцінювання, взаємооцінювання, портфоліо.**

Увага приділяється практиці фінансових звичок на уроках і даються такі завдання учням додому. Формувальне оцінювання допомагає заохочувати учнів до ведення обліку доходів та витрат особистого і сімейного бюджету, заощаджень, дає змогу вчителю відстежувати прогрес учня чи учениці, чітко визначати очікувані результати навчання та ефективно планувати заняття. Діти можуть одразу аналізувати свої помилки, виявляти прогалини в знаннях й тішитися своїми успіхами.

Організація формувального оцінювання на уроках:

1. Важливе оцінювання процесу, а не лише результату.

- ✓ Звертайте увагу на зусилля учнів та їхню активність. Наприклад, учень складає бюджет, але припускається невеликих помилок у класифікації витрат. Слід відзначити активність і бажання використовувати нові знання на практиці.
- ✓ Спостерігайте за тим, як учні планують, аналізують і ухвалюють фінансові рішення. Наприклад, якщо, складаючи бюджет, учень обґрунтовує необхідність

більше заощаджувати на довгострокові цілі, а не на розваги, варто звернути увагу на цей момент.

✓ Хваліть дітей за спроби та ініціативу, навіть якщо результат не є ідеальним. Наприклад, учень запропонував зменшити витрати на харчування, купуючи продукти в магазинах із великими знижками. Хоча ідея не врахувала потреби у збалансованому харчуванні, варто похвалити за спробу знайти шляхи економії та запропонувати обговорити, як зробити цей підхід більш реалістичним.

2. Чітко сформулюйте критерії оцінювання.

Перед початком виконання завдання поясніть, за якими критеріями ви будете оцінювати результат. Приклад критеріїв для завдання “Мій бюджет на місяць”:

- ✓ Правильність класифікації доходів і витрат.
- ✓ Уміння застосувати один із запропонованих методів ведення бюджету (“Метод конвертів”, “Правило 50/30/20”, “Метод глечиків”).
- ✓ Коректність і правильність обчислень.

3. Надавайте конструктивний зворотний зв’язок.

✓ Після виконання завдання обговоріть з учнями їхні результати: що вони зробили правильно, а які аспекти потребують вдосконалення. Використовуйте позитивні формулювання. Наприклад, замість *“Ти розрахував бюджет неправильно”* краще сказати: *“Добре, що ти включив усі регулярні витрати. Давай разом поміркуємо, які разові та непередбачувані витрати варто врахувати”*.

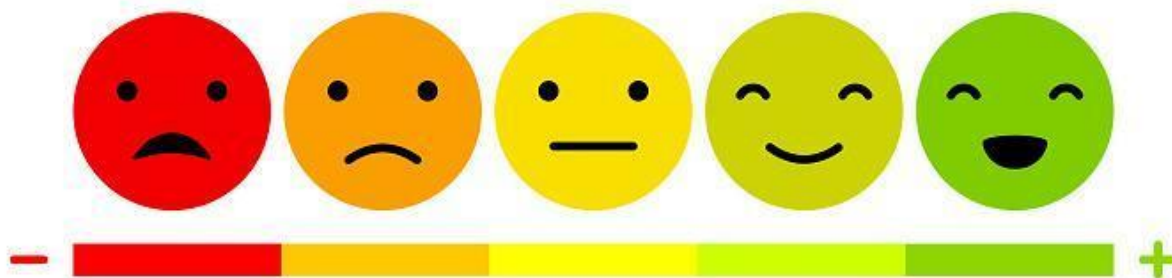
✓ Підтримуйте позитивні зміни та закріплюйте корисні фінансові звички. Наприклад: *“Ти добре спланував бюджет на місяць. Не забувай враховувати заощадження на майбутнє. Почни відкладати хоча б 10% від своїх доходів”*.

4. Рефлексія та самооцінювання.

Наприкінці уроку важливо, щоб учні проаналізували свій прогрес. Для цього можна поставити їм такі запитання:

- ✓ Що тобі вдалося зробити за урок?
- ✓ Що з опанованого ти будеш використовувати в житті?
- ✓ Що нового про фінансову грамотність ти зможеш розказати після уроку батькам або друзям?

Варто приділяти увагу й емоційному стану школярів. Запитуйте дітей про їхні самопочуття та настрої на початку й наприкінці уроку. Для цього вам можуть стати в пригоді різні шкали (наприклад, смайли, термометри, погода, тварини тощо).

Приклад шкали настрою. Джерело: автор – Pureimagination, depositphotos.com

Для того, щоб формувальне оцінювання сприяло глибшому засвоєнню знань дітей, можна використовувати такі **інструменти**:

- ✓ **Чек-листи.** Складіть таблицю, в якій діти зможуть фіксувати свої досягнення. Наприклад, учні можуть сформулювати власні фінансові цілі за методикою “SMART” на основі своїх потреб та бажань на певний період часу (тиждень, місяць, рік).
- ✓ **Самооцінювання.** Запропонуйте дітям самим оцінити здобуте вміння чи навичку. Визначте рівні оцінювання. Наприклад: 1 – потребую допомоги, щоб розрахувати суму заощаджень; 2 – розраховую суму заощаджень, але припускаюся помилок; 3 – правильно розраховую суму заощаджень; 4 – заощаджую впевнено та креативно.
- ✓ **Опитування.** Щоб учні змогли перевірити й оцінити свої знання чи навички, учитель може запропонувати їм певні мовні конструкції. Це допомагає дітям вчитися висловлювати думки й розвивати зв’язне мовлення.
- ✓ **Сигнали руками / Рефлексійні картки.** Домовтеся про умовні сигнали. Найпростіший варіант – учні підносять великі пальці вгору, якщо погоджуються з твердженням, та опускають великі пальці вниз, якщо ні. Можна також використовувати кольорові прапорці, картки, смайли.

Приклад. У кожного учня є два прапорці: один – зеленого кольору з написом “Так” у фінансах”, інший – червоного кольору з написом “Ні” у фінансах”.

Запропонуйте учням відреагувати за допомогою цих прапорців на те, які дії варто/безпечно виконувати, а які – ні (тема “Фінансове шахрайство”):

1. Переказувати гроші незнайомцям.
2. Повідомляти усі дані картки (термін дії, тризначний номер на звороті, пін-код) людині, яка назвалася працівником банку.
3. Закривати клавіатуру банкомата рукою під час введення ПІН-коду.
4. Самостійно телефонувати на офіційний номер банку й уточнювати, чи надсилав банк листа з проханням підтвердити персональні дані.

- **Поточне: Усні відповіді, тести, практичні роботи.**

Оцінювання здійснюють періодично. Кількість і види робіт для поточного оцінювання вчитель може встановлювати самостійно. Поточний контроль відбувається шляхом усного опитування, тестування, проведення самостійних, практичних та творчих робіт, за результатами досліджень із застосуванням комп'ютерних програм, захисту проєктів тощо.

Під час **усної** відповіді оцінюється:

- Знання та розуміння фінансових понять
- Логічність і послідовність викладу
- Уміння застосовувати знання в життєвих ситуаціях
- Аргументація та приклади
- Фінансова грамотність мовлення

Критерій	1–3	4–6	7–9	10–12
Розуміння понять	Фрагментарне	Базове	Повне	Системне
Логіка викладу	Непослідовна	Частково послідовна	Логічна	Чітко структурована
Застосування знань	Не застосовує	За допомогою	Самостійно	Аналізує та прогнозує
Аргументація	Відсутня	Поверхова	Обґрунтована	Глибока, переконлива

Тести дають змогу швидко визначити рівень засвоєння знань учнями та виявити прогалини в розумінні теми.

Види тестових завдань

У тестах використовуються:

- Завдання з вибором однієї правильної відповіді.
- Завдання з множинним вибором.
- Завдання на встановлення відповідності.
- Завдання з короткою відкритою відповіддю.
- Практичні тестові задачі (обчислення відсотків, прибутку, бюджету).

2. Принципи оцінювання

- Кожне завдання має визначену кількість балів.
- Оцінювання є критеріальним .
- Результат переводиться у 12-бальну шкалу.
- Перевага надається завданням, що перевіряють застосування знань.

3. Рекомендована структура тесту (24 бали → 12-бальна система)

Тип завдання	Кількість	Бали за 1 завдання	Разом
Тести з вибором відповіді	8	1	8
Встановлення відповідності	2	2	4
Завдання з короткою відповіддю	2	2	4
Практична задача	2	4	8
Разом			24 бали

Переведення у 12-бальну систему:

% виконання	Оцінка
90–100%	10–12
70–89%	7–9
50–69%	4–6
1–49%	1–3

Оцінювання практичних робіт:

Критерій	Початковий рівень (1–3)	Середній рівень (4–6)	Достатній рівень (7–9)	Високий рівень (10–12)	Макс. бал
1. Знання та розуміння фінансових понять	Визначення неточні або відсутні	Розуміє основні поняття, допускає неточності	Правильно використовує терміни	Демонструє системне розуміння, пояснює економічну сутність процесів	3
2. Фінансові розрахунки	Розрахунки неправильні або неповні	Виконує за зразком, є помилки	Самостійно виконує правильні розрахунки	Виконує складні розрахунки, перевіряє результат, застосовує різні способи	4
3. Аналіз та прийняття фінансового рішення	Не формулює висновків	Висновки поверхові	Рішення логічне та обґрунтоване	Аналізує альтернативи, ризики, прогнозує наслідки	3
4. Аргументація та комунікація	Пояснення відсутні або нелогічні	Пояснює частково	Чітко аргументує рішення	Переконливо захищає позицію, використовує розрахунки як доказ	1
5. Самостійність і відповідальність	Потребує постійної допомоги	Виконує з частковою допомогою	Самостійна робота	Проявляє ініціативу, пропонує власні рішення	1

- **Підсумкове:** Тематичне (після завершення теми), семестрове (на основі ГР), річне.

Оцінюючи результати навчальної діяльності учнів / учениць, необхідно враховувати рівень засвоєння учнями / ученицями теоретичних знань та рівень сформованості в них практичних умінь, досвід дослідницької та творчої діяльності (складання бізнес-плану, користування банківськими картками, розуміння податків...). Тому пропонується в межах зазначеної групи результатів навчання здійснювати окремо оцінювання теоретичної та практичної складових курсу.

Підсумкове оцінювання допомагає вчителю визначити відповідність досягнень учнів вимогам Державного стандарту і модельної програми.

Підсумкове оцінювання за семестр у класах варто здійснювати за групами результатів навчання, які передбачені для кожної освітньої галузі ([наказ МОН від 02.08.2024 №1093](#)). У Міністерстві освіти і науки радять здійснювати оцінювання з курсу “Підприємництво і фінансова грамотність” за групою результатів “Добробут” соціальної й здоров’язбережувальної освітньої галузі.

Для висновків про рівень досягнення обов’язкових результатів навчання за семестр варто запропонувати учнівству виконати **комплексну підсумкову роботу**. Приклад такої роботи вже створили фахівці Національного банку. Він розміщений на платформі “Всеукраїнська школа онлайн”

Семестрове (підсумкове) оцінювання проводиться за:

- Результатами практичної складової — виконання практичних робіт. Як саме оцінювати практичні роботи, учитель вирішує самостійно і повідомляє учням / ученицям критерії оцінювання.
- Результатами теоретичної складової — виконання підсумкової роботи для контролю теоретичних знань. Щодо оцінювання робіт для контролю теоретичних знань — учням / ученицям заздалегідь повідомляється, скільки балів вони можуть набрати за правильне виконання кожного завдання і як ці бали переводяться в оцінку за 12-бальною шкалою .

У підсумковій оцінці за семестр мають бути враховані і теоретична, і практична складові.

Оцінювання результатів навчання з курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» має бути орієнтовано на вимоги до обов’язкових результатів навчання учнів / учениць, зазначених у Державному стандарті базової середньої освіти та спрямовано на перевірку ключових компетентностей та обов’язкових результатів навчання, які передбачають, що учень / учениця:

- взаємодіє з іншими особами в усній формі, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;

- сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, зокрема в текстах нормативно-правових актів, договорів, угод тощо, та використовує інформацію для збагачення власного досвіду і визначення вигідних умов;
- висловлює власні думки, почуття, ставлення та ідеї, взаємодіє з іншими особами у письмовій формі; у разі потреби взаємодіє з іншими особами в цифровому просторі, дотримуючись норм літературної мови;
- досліджує проблемні ситуації та виокремлює проблеми, які можна розв'язувати із застосуванням математичних та інших методів;
- моделює процеси і ситуації, розробляє стратегії, плани дій для розв'язання проблем;
- критично оцінює процес і результат розв'язання проблем;
- розвиває мислення для пізнання і перетворення дійсності, володіє науковою термінологією;
- пізнає сфери фінансів засобами наукового дослідження;
- опрацьовує, систематизує та представляє інформацію економічного змісту;
- усвідомлює закономірності, що відбуваються в економічній сфері, відповідально поводить для забезпечення сталого розвитку суспільства;
- розвиває власне наукове мислення, набуває досвіду розв'язання проблем економічного змісту (індивідуально та у співпраці з іншими особами);
- знаходить, аналізує, перетворює, узагальнює, систематизує та подає дані, критично оцінює інформацію для розв'язання життєвих проблем;
- усвідомлено використовує інформаційні та комунікаційні технології і цифрові інструменти для доступу до інформації, спілкування та співпраці як споживач;
- турбується про особисту безпеку, уникає факторів ризику, реагує на фактори і діяльність, що становить загрозу для власного і суспільного життя та добробуту;
- визначає альтернативи, прогнозує наслідки, приймає рішення для забезпечення безпеки й добробуту власних та інших осіб;
- виявляє підприємливість та поводить етично для поліпшення здоров'я, безпеки й добробуту власних та інших осіб;
- мислить хронологічно, орієнтується в часі, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами і процесами в економіці, діяльністю людей та її результатами в часі, виявляє зміни в житті суспільства;
- мислить геопросторово, орієнтується в соціально-історичному просторі, виявляє взаємозалежність розвитку суспільства, господарства і економіки;
- мислить системно, виявляє взаємозв'язок, взаємозалежність та взаємовплив історичних подій, явищ, процесів, постатей в економічній сфері в контексті відповідних епох;
- усвідомлює власну гідність, реалізує власні права і свободи, поважає права і гідність інших осіб, виявляє толерантність, протидіє проявам дискримінації;
- усвідомлює необхідність утвердження верховенства права і дотримання правових норм для забезпечення сталого розвитку суспільства.